

IQTISODIYOT MODERNIZATSIYASI VA YANGI SOHALARNING PAYDO BO‘LISH DAVRIDA YANGI ISHCHI O‘RINLARINI YARATISH

Oripov Abdumalik Abdusalomovich

Farg‘ona davlat universiteti,

“Buxgalteriya hisobi va iqtisodiy tahlil” kafedrası mudiri (PhD)

E-mail: aaoripov@gmail.com

Ibroximov Muhammadsodiq Xokim o‘g‘li

Farg‘ona davlat universiteti, Iqtisodiyot fakulteti,

Statistika mutaxassisligi talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada iqtisodiyotning modernizatsiya jarayonlari, yangi texnologiyalar va innovatsion tarmoqlarning shakllanishi mehnat bozoriga qanday ta‘sir ko‘rsatayotganini tahlil qilindi. Xizmatlar sektorining kengayishi, korxonalar sonining o‘zgarishi va aholining real daromadlarining ortishi yangi ish o‘rinlarining vujudga kelish mexanizmlarini belgilab beradi. Shuningdek, ishchi kuchi tarkibi, yangi kasblarning paydo bo‘lishi, raqamli va “yashil” iqtisodiyot talablarining mehnat bozoriga integratsiyasi ilmiy manbalar asosida yoritildi.

Kalit so‘zlar: iqtisodiyot modernizatsiyasi, mehnat bozori, yangi ish o‘rinlari, innovatsion tarmoqlar, xizmatlar sektori

Аннотация: В данной статье анализируется влияние процессов модернизации экономики, формирования новых технологий и инновационных отраслей на рынок труда. Расширение сектора услуг, изменение количества предприятий и рост реальных доходов населения определяют механизмы создания новых рабочих мест. Также на основе научных источников освещаются изменения в составе рабочей силы, появление новых профессий, интеграция требований цифровой и "зеленой" экономики в рынок труда.

Ключевые слова: модернизация экономики, рынок труда, новые рабочие места, инновационные отрасли, сектор услуг

Abstract: This article analyzes how the processes of economic modernization, the emergence of new technologies, and the formation of innovative sectors are affecting the labor market. The expansion of the service sector, changes in the number of enterprises, and an increase in the real income of the population determine the mechanisms for the creation of new jobs. Additionally, based on scientific sources, the article illuminates the composition of the workforce, the emergence of new professions, and the integration of digital and "green" economy requirements into the labor market.

Keywords: economic modernization, labor market, new jobs, innovative sectors, service sector

Kirish.

Zamonaviy iqtisodiyotning chuqur modernizatsiya jarayonlari sanoat tarkibining qayta shakllanishi, raqamli texnologiyalar jadal kirib kelishi hamda innovatsion tarmoqlarning kengayishi bilan belgilanadi. Ushbu o‘zgarishlar nafaqat mavjud mehnat bozori tuzilmasini yangilaydi, balki yuqori malaka talab qiluvchi mutlaqo yangi kasblar va ish o‘rinlarining vujudga kelishini ham tezlashtiradi. Shu bois, iqtisodiy modernizatsiya sharoitida bandlikning barqarorligini ta’minlash strategik muhim vazifa hisoblanadi.

Adabiyotlar tahlili.

Iqtisodiyotni modernizatsiya qilish va yangi tarmoqlarning paydo bo‘lishi davrida ish o‘rinlarini yaratishga an’anaviy sohalarining o‘zgarishi va yangi iqtisodiy faoliyat turlarining vujudga kelishi tobora ko‘proq ta’sir ko‘rsatmoqda. Ishlab chiqarishdan xizmat ko‘rsatishga yo‘naltirilgan iqtisodiyotga o‘tish muhim tendensiya bo‘lib, xizmat ko‘rsatish sohasi ko‘plab mamlakatlarda ish o‘rinlarini yaratishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Bu o‘zgarish milliy moliya tizimlaridagi islohotlar va mehnat talab qiladigan xizmatlar salohiyati bilan qo‘llab-quvvatlanmoqda. Investitsiyalar ushbu sohalarga strategik yo‘naltirilsa, bir necha yil ichida to‘liq bandlikka erishish mumkinligi haqidagi bashoratlar mavjud[1]. Yangi kasblarning, ayniqsa xizmat ko‘rsatish va tarqatish sohalarida paydo bo‘lishi, iqtisodiy kuchlar, ijtimoiy tendensiyalar va texnologik yutuqlar ta’sirida shakllangan ishchi kuchining o‘zgaruvchan tabiatini aks ettiradi[2]. Raqamli iqtisodiyot bu jarayonni yanada tezlashtiradi, bandlikning yangi shakllarini joriy etadi va an’anaviy sanoatning eskirishini hisobga olgan holda modernizatsiyani talab qiladi[3].

Kichik va o‘rta korxonalar, shuningdek, innovatsion firmalar ish o‘rinlarini yaratishda muhim rol o‘ynaydi. Bu, xususan, Germaniyada ushbu subyektlarning bandlik o‘shidagi ahamiyatini ta’kidlovchi tashabbuslar bilan tasdiqlangan[4]. Prognozlariga ko‘ra, dam olish sektori iqtisodiy faoliyatda yetakchilik qiladi va bo‘sh vaqt talablarini qondiruvchi korxonalar 21-asrda yalpi ichki mahsulot va ish o‘rinlarini yaratishga sezilarli hissa qo‘shadi[5]. Biroq, mehnat bozori texnologik ishsizlik va raqamli hamda fanlararo ko‘nikmalarga bo‘lgan ehtiyoj kabi muammolarga duch kelmoqda. Bu esa kasbiy qayta tayyorlash va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlovchi siyosatning muhimligini ko‘rsatadi[6]. Ijodiy vayronagarchilik tushunchasi shuni anglatadiki, garchi texnologik innovatsiyalar dastlab ish o‘rinlarini yo‘qotishga olib kelsa-da, innovatsion siyosat yechimlari amalga oshirilsa, pirovardida yangi ish o‘rinlarining sof o‘shiga olib keladi[7]. Sanoat innovatsiyalari mintaqaviy iqtisodiy rivojlanishda muhim rol o‘ynaydi, unumdorlikni oshiradi va an’anaviy sanoatga qaramlikni kamaytirgan holda yangi ish o‘rinlarini yaratadi[8]. Shaxsiy xizmatlar sektori, ayniqsa Italiya kabi mamlakatlarda, norasmiy sharoitlarda ko‘pincha chet ellik ishchilar tomonidan qondiriladigan xizmatlarga o‘sib borayotgan talab bilan yangi mehnat bozori voqeliklariga moslashish muammolariga duch kelmoqda[9]. Bogota kabi shaharlarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalari sohasi dinamik va o‘zgaruvchan ish o‘rinlarining paydo bo‘lishiga misol bo‘lib, bu rivojlanayotgan kasblarni aniqlash va qo‘llab-quvvatlash uchun yangi yondashuvlar zarurligini ko‘rsatadi[10]. Umuman olganda, zamonaviy iqtisodiy sharoitda yangi ish o‘rinlarini yaratish ko‘p qirrali yondashuvni talab qiladi. Bu innovatsiyalarni rag‘batlantirish,

kichik korxonalarni qo'llab-quvvatlash va qonunchilikni mehnat bozorining yangi dinamikasiga moslashtirish kabi chora-tadbirlarni o'z ichiga oladi.

Tadqiqot metodologiyasi. Ushbu tadqiqotni amalga oshirishda kalit so'zlar yordamida akademik ma'lumotlar bazalaridan Scopus, Web of Science, Google Scholar keng qamrovli qidiruv olib borilib, mavzuga doir bo'lgan maqolalar tanlab olindi. O'zbekiston respublikasi milliy statistika qo'mitasi veb sahifasidagi ochiq ma'lumotlardan foydalanildi va natijalarni GraphPad Prism 10 va Microsoft Excel ilovalarida tahlil qilindi.

Materialning tahlili va tadqiqot natijalari. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga asoslanadigan bo'lsak, bozor xizmatlari hajmi yilma-yil barqaror o'sib borayotgani ko'rinadi: 2024-yilda o'sish sur'ati 112,8 % bo'lsa, 2025-yil prognozi 114 % ga yetadi. Bu tendensiya xizmatlar sektorida talab kengayishi, ishlab chiqarish samaradorligi va xizmat ko'rsatish infratuzilmasi modernizatsiyasining kuchayganini ko'rsatadi(1-rasm).

1-rasm. O'zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati.

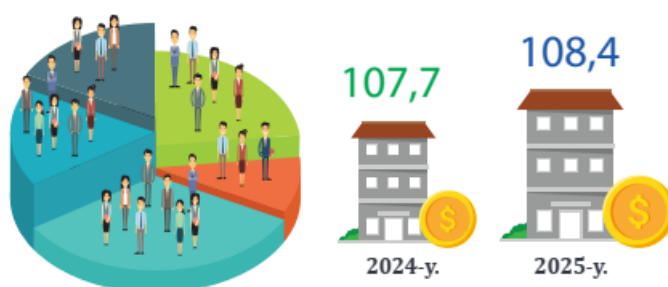
2024-yilda ro'yxatdan o'tgan korxona va tashkilotlar soni 721 365 tani tashkil etib, ulardan 466 442 tasi amalda faoliyat yuritgan. 2025-yilda esa ro'yxatdan o'tgan subyektlar soni 662 613 taga qisqarib, faoliyat ko'rsatayotganlar 460 329 tani tashkil qilgan. Ushbu dinamikada ro'yxatga olish jarayonlarining optimallashtirilishi, bozor sharoitlariga moslashuvni talab qiluvchi yangi tartiblar va iqtisodiy muhitdagi raqobatning kuchayishi muhim omil sifatida namoyon bo'ladi. Pasayish, bir tomondan, sust korxonalar tabiiy saralanishini, ikkinchi tomondan esa faol, barqaror va innovatsion subyektlar ulushining ortishini ko'rsatadi(2-rasm).

2-rasm. Korxona vatashkilotlar soni¹.

2024–2025 yillardagi ma’lumotlar aholining real umumiy daromadlari izchil o‘shib borayotganini ko‘rsatadi. 2024-yilda daromadlar o‘tgan yilga nisbatan 107,7 % ga oshgan bo‘lsa, 2025-yil prognozi bu ko‘rsatkichning 108,4 % ga yetishini bildiradi. Ushbu ijobiy dinamika aholi farovonligining bosqichma-bosqich yaxshilanayotganini, bandlik, mehnat unumdorligi va xizmatlar sektoridagi o‘shish bilan bevosita bog‘liqligini anglatadi. Daromadlarning oshishi iste’mol bozorining kengayishiga, ichki talabning mustahkamlanishiga va iqtisodiy faollikning yanada jadallashishiga xizmat qilmoqda(3-rasm).

**AHOLINING REAL UMUMIY
DAROMADLARI O‘SHISH SUR‘ATI**
(o‘tgan yilning mos davriga nisbatan, % da)

3-rasm. Aholining real umumiy daromadlar o‘shish sur‘ati.

Bozor xizmatlari hajmining o‘shishi, korxonalar soni va aholining real daromadlari o‘rtasida uzviy iqtisodiy bog‘liqlik mavjud. Xizmatlar sektorining kengayishi korxonalar faolligini rag‘batlantiradi, bu esa bandlik va daromadlar o‘shishini kuchaytiradi. Natijada modernizatsiya jarayonida yangi ish o‘rinlari shakllanib, iqtisodiy barqarorlik mustahkamlanadi.

Xizmatlar iqtisodiyoti va bandlik o‘shishi bo‘yicha ilg‘or tadqiqotlar ushbu mavzuning nazariy asoslarini yanada mustahkamlaydi. Richard Baldwin (2019) raqamli xizmatlar ekspansiyasi korxona faolligini tezlashtirib, rivojlanayotgan davlatlarda yangi ish o‘rinlari yaratish sur‘atini kuchaytirishini aniqlagan[11]. Dani Rodrik (2021) esa xizmatlar sektoridagi modernizatsiya sanoatlashuvning an‘anaviy bosqichlarini qisqartirib, kichik bizneslar uchun kirish to‘siqlarini pasaytirishini ta’kidlaydi[12]. Mariana Mazzucato (2020) olib borgan tadqiqotlarida innovatsion infratuzilma va davlatning faol rivojlantiruvchi siyosati korxona soni, mehnat unumdorligi va aholi daromadlari o‘shishini uzviy ravishda bog‘lab turishini ko‘rsatgan[13]. Ushbu tadqiqotlar iqtisodiyot modernizatsiyasi jarayonida xizmatlar sektorining kengayishi va yangi ish o‘rinlarining shakllanishi o‘rtasidagi fundamental mexanizmlarning mavjudligini ilmiy asoslaydi.

Yurtimiz yetakchi olimlari (Akbarova B.Sh., Mirolimov M.M., Raxmatullayeva F.M.) xulosalari shuni ko‘rsatadiki, iqtisodiyotning “yashil” yo‘nalishda modernizatsiyasi mehnat bozorida strukturaviy o‘zgarishlar orqali bir tomondan

¹O‘zbekiston Respublikasining ijtimoiy-iqtisodiy holati. (n.d.). Retrieved 14 November 2025, from <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/64720-19092025-2>

an’anaviy ish o‘rinlarini qisqartirsa-da, ikkinchi tomondan yangi, yuqori malaka va ekologik mas’uliyat talab qiluvchi barqaror bandlik shakllarini kengaytirish imkonini beradi[14-16].

Xulosalar. Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, iqtisodiyotning modernizatsiya qilinishi, raqamli texnologiyalarning joriy etilishi va xizmatlar iqtisodiyotining kengayishi O‘zbekistonda yangi ish o‘rinlari yaratishning asosiy drayveriga aylangan. Bozor xizmatlari hajmining o‘shishi, faol korxonalar sonining ko‘payishi va aholi daromadlarining o‘shish sur‘atlari bandlikning barqarorlashuviga va yangi kasb turlarining shakllanishiga zamin yaratmoqda. Raqamli va “yashil” iqtisodiyot talab qilayotgan yuqori malakali, texnologik ko‘nikmalarga ega ishchi kuchiga ehtiyoj ortib borayotgani mehnat bozorining strukturaviy o‘zgarishini tezlashtirmoqda. Ishsizlikning statistik tahlili esa yangi ish o‘rinlari yaratish siyosatining iqtisodiy o‘shish va ijtimoiy farovonlikni ta’minlashdagi muhimligini ko‘rsatadi.

Adabiyotlar ro‘yxati:

1. B. B. Adilov & B.S. Kadirov. (2023). Development of new forms of employment in the digital economy. *International Journal Of Management And Economics Fundamental*, 03(01), 32–35. <https://doi.org/10.37547/ijmef/volume03issue01-05>
2. Claudia Diaz, J. Duarte, Jairo Hernán Rodríguez, Betulia Jiménez, & Ana María Ortégón. (2008). New Emergent and Transforming Jobs: A Prospective Analysis in Bogotá. *Social Science Research Network*.
3. David B. Audretsch & Joachim Wagner. (1998). *New Firms and Creating Employment* (pp. 129–170). https://doi.org/10.1007/978-3-540-24780-7_8
4. Graham T.T. Molitor. (2000). Emerging economic sectors in the third millennium: Leisure time era begins to dominate US economy by 2015. *Foresight*, 2(4), 425–428. <https://doi.org/10.1108/14636680010802753>
5. James P. Clark. (2017). *Creative Destruction: Emerging Technology and the Changing Course of Job Creation* (pp. 35–50). https://doi.org/10.1007/978-3-319-51165-8_3
6. John C. Edmunds & Keith R.St. John. (2017). Job creation in the post-modern economy. *Problems and Perspectives in Management*, 8.
7. Marco Biagi. (n.d.). *Creating New Markets and New Jobs: The Personal Services Sector. Problems and Perspectives from an Italian Point of View*. <https://doi.org/10.54648/5100077>
8. Olivia Crosby. (2002). New and Emerging Occupations. *Occupational Outlook Quarterly*, 46(3), 16–25.
9. Rita Kh. Kushbokova, Alfiya F. Sadreeva, & Rizvan I. Aliev. (2025). Industrial innovations and their impact on the regional economy. *Èkonomika i Upravlenie: Problemy, Rešeniâ*, 4/2(157), 31–41. <https://doi.org/10.36871/ek.up.p.r.2025.04.02.004>
10. Євген Дмитрієв. (2025). Особливості функціонування сучасного ринку праці в умовах розвитку економік нових щаблів. *Економіка Та Суспільство*, 76. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-76-15>
11. Baldwin, R. (2019). *The globotics upheaval: Globalization, robotics, and the future of work*. Oxford University Press.

12. Rodrik, D. (2016). Premature deindustrialization. *Journal of economic growth*, 21(1), 1-33.
13. Mazzucato, M. (2021). *Mission economy: A moonshot guide to changing capitalism*. Penguin UK.
14. Shuxratovna, A. B. (2025). ISHSIZLIK STATISTIKASI VA UNING IQTISODIY TA’SIRI. TA’LIM, TARBIYA VA INNOVATSIYALAR JURNALI, 1(4), 80-83.
15. Mirshokir o‘g‘li, M. M. (2025). YASHIL IQTISODIYOT VA MEHNAT BOZORI. Yangi O'zbekiston taraqqiyotida tadqiqotlarni o'rni va rivojlanish omillari, 17(1), 148-159.
16. Mubinovna, R. F. (2025). RAQAMLI IQTISODIYOT VA UNING MEHNAT BOZORIGA TA’SIRI. INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION, 4(37), 320-327.
17. <https://stat.uz/uz/matbuot-markazi/qo-mita-yangiliklar/64720-19092025->

2